

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาทัศนคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานครที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงานห้องสมุด รวมทั้งความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่มีต่อวิชาชีพ ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ตลอดจนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศกับงานห้องสมุดและวิชาชีพบรรณารักษ์ โดยได้กำหนดตัวแปรอิสระที่คาดว่าจะมีผลทำให้ทัศนคติของบรรณารักษ์ แตกต่างกันได้แก่ ประชากร ๔ กลุ่ม ซึ่งจำแนกตามสภาพของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในห้องสมุด ภูมิการศึกษา ประเภทงานที่รับผิดชอบ และ ประสบการณ์การทำงาน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นบรรณารักษ์วิชาชีพที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ รวมทั้งผู้ที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ หรือวุฒิอื่นซึ่งดำรงตำแหน่ง อาจารย์ผู้สอน หรือตำแหน่งอื่น ๆ เช่น นักวิชาการ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา นักเอกสารสนเทศ แต่ปฏิบัติงาน หรือช่วยปฏิบัติงานในหอสมุดกลาง หอสมุดคณะ และห้องสมุดวิทยาเขต ของมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๕๒ แห่ง ของ ๕ สถาบัน (ภาคผนวก ก) รวมทั้งสิ้น ๓๑๔ คน

เหตุที่การวิจัยครั้งนี้ได้รวมผู้ที่มีวุฒิอื่น (เช่น นักวิชาการ เป็นต้น) เพราะคาดว่าจะได้แนวคิดสำคัญ ๆ จากบุคคลากรกลุ่มนี้ โดยกำหนดว่าจะต้องมีภูมิการศึกษา อย่างต่ำปริญญาตรี และปฏิบัติงาน หรือช่วยปฏิบัติงานในห้องสมุด ดังนั้นในการวิเคราะห์ ข้อมูลและอภิปรายผล จะไม่แยกประชากรเป็น บรรณารักษ์ นักวิชาการ และอื่น ๆ เนื่องจากไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือดังกล่าวมีทั้งแบบกำหนดค่าตอบให้สำหรับวัดตัวแปร และตรวจสอบสภาพและขอบเขตของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในท้องสมุทต่าง ๆ และแบบมาตราวัดของ Likert (Likert-Scale) และแบบมาตราวัดของ Osgood ที่เรียกว่า Semantic Differential ใช้สำหรับวัดทัศนคติ โดยได้แนวทางในการร่างแบบสอบถามจากการศึกษาของ Fine (1982) และ Yaghmai (1981) นอกจากนั้นยังได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือ วารสาร และเอกสารภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์และข้อจำกัดของเทคโนโลยีสารสนเทศในแต่ละประเภท ผลกระทบทั้งในทางที่ดีและไม่ดีที่เกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในท้องสมุท รวมทั้งอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อจะมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ แล้วปรับคำถามให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องสมุทของเมืองไทย

เนื้อหาในแบบสอบถาม (ภาคผนวก ข) แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของประชากร ได้แก่ วุฒิการศึกษาสูงสุดที่ได้รับ ประเภทของงานที่รับผิดชอบซึ่งเป็นงานหลักในท้องสมุท และประสบการณ์การทำงาน รวมทั้งประสบการณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลเหล่านี้เป็นตัวแปรอิสระ (ยกเว้นประสบการณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ) และเป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยจะนำไปเพื่อการทดสอบสมมติฐานโดยตรง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบกำหนดค่าตอบให้ และในทุกข้อจะมีคำตอบ "อื่น ๆ (โปรดระบุ)" ด้วย

ตอนที่ ๒ เป็นข้อมูลทั่วไปของท้องสมุท สำหรับส่วนนี้จะให้ผู้บริหารตอบเท่านั้น เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพและขอบเขตของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีในท้องสมุทมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยคำถามจะครอบคลุมเกี่ยวกับ เทคโนโลยีสารสนเทศในแต่ละประเภทที่ท้องสมุทมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งนำมาใช้บ้างแล้ว หรือมีแผนงานจะนำมาใช้ในอนาคค หรือยังไม่มีแผนงานนำเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทใดมาใช้เลย และจากคำถามเหล่านี้ สามารถแบ่งกลุ่มประชากรได้ ๔ กลุ่ม ซึ่งประชากรกลุ่มนี้เป็นตัวแปรอิสระที่สำคัญที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนั้นยังมีคำถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะงาน

ที่ห้องสมุดแต่ละแห่งน่าจะหรือมีแผนงานที่จะนำเทคโนโลยีสารนิเทศแต่ละประเภทมาใช้ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงขอบเขตของลักษณะงานที่ห้องสมุดแต่ละแห่งน่าจะหรือมีแผนงานจะนำเทคโนโลยีสารนิเทศมาใช้อย่างคร่าว ๆ แบบสอบถามในส่วนนี้เป็นแบบกำหนดค่าตอบให้ และทุก ๆ ข้อมีค่าตอบ "อื่น ๆ (โปรดระบุ)" รวมทั้งแบบให้ตอบโดยเสรี (ข้อ ๖) ซึ่งเป็นคำถามที่นอกเหนือจากคำถามที่กำหนดให้ในข้อ ๒-๕

ตอนที่ ๓ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของบรรณารักษ์ที่มีต่อเทคโนโลยีสารนิเทศ ใช้แบบมาตราวัดของ Likert และ Osgood ในการวัดระดับความคิดเห็น และความรู้สึกของบรรณารักษ์ที่มีต่อประโยชน์และข้อจำกัดของเทคโนโลยีสารนิเทศในแต่ละประเภท ผลดีและผลเสียของการนำเทคโนโลยีสารนิเทศมาใช้ในห้องสมุด รวมทั้งความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่มีต่อวิชาชีพ ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากเทคโนโลยีสารนิเทศ ตลอดจนการลำดับอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในห้องสมุด โดยในส่วนคำถามที่ใช้แบบมาตราวัดของ Likert นั้น จะกำหนดของควมดีของระดับทัศนคติออกเป็น ๕ ช่วง คือ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น หรือความรู้สึกตรงกับข้อความนั้น ๆ มากที่สุด (ระดับดีมาก)

เห็นด้วย หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็น หรือความรู้สึกตรงกับข้อความนั้น ๆ (ระดับดี)

เฉย ๆ หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความคิดเห็น หรือความรู้สึกอย่างไรต่อข้อความนั้น ๆ (ระดับปานกลาง)

ไม่เห็นด้วย หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น หรือความรู้สึกที่ขัดแย้งกับข้อความนั้น ๆ (ระดับไม่ดี)

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น หรือความรู้สึกที่ขัดแย้งกับข้อความนั้น ๆ มากที่สุด (ระดับไม่ที่ดีที่สุด)

สำหรับแบบมาตราวัดของ Osgood ได้กำหนดของควมดีของทัศนคติ เป็น ๕ ช่วง เช่นกัน กล่าวคือ ตั้งแต่ มากที่สุด ของค่าที่มีความหมายในทางนิมาน (Positive)/

/หรือนิเสธ (Negative) จนถึง มากที่สุด ของค่าที่มีความหมายในทางนิเสธ/หรือ
นิมาน กังทัวอย่าง

นิมาน —————> นิเสธ

ยุติธรรม : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : ไม่ยุติธรรม
มากที่สุด มาก ปานกลาง มาก มากที่สุด

นิเสธ —————> นิมาน

อ่อนแอ : _____ : _____ : _____ : _____ : _____ : แข็งแรง
มากที่สุด มาก ปานกลาง มาก มากที่สุด

ตอนที่ ๔ ข้อมูลเกี่ยวกับความคึกเหินและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของ
บรรณารักษ์ ในเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารนิเทศกับงานห้องสมุด และความคึกเหินที่มี
ต่อวิชาชีพบรรณารักษ์ ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการนำเทคโนโลยีสารนิเทศมาใช้ใน
งานห้องสมุด ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

การทดสอบแบบสอบถาม

เมื่อพิจารณาแล้วว่า เนื้อหาในแบบสอบถามสอดคล้องและครอบคลุมถึงขอบข่าย
ของวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ได้นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบแก้ไข และ
นำไปทดสอบ (Pretest) กับบรรณารักษ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากร จำนวน ๒๔
คน (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า ๗) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของแบบสอบถาม
ให้ถูกต้องเหมาะสม แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบพิจารณาอีกครั้งก่อนที่จะนำไป
ใช้กับประชากรต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ด้วยตนเอง
และขอรับคืนด้วยตนเอง โดยกำหนดช่วงระยะเวลาของการขอรับแบบสอบถามกลับคืน
นับจากวันที่ส่งแบบสอบถาม ประมาณ ๑-๒ สัปดาห์ รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูล
๖ สัปดาห์ ตั้งแต่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๔ - ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๔ ได้รับแบบสอบถาม
กลับคืนมาทั้งหมด ๒๑ ฉบับ คิดเป็น ๘๘.๘๘ เปอร์เซ็นต์

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยได้แปลงค่าตอบในแบบสอบถามเป็นตัวเลข เพื่อเตรียมลงรหัสในแบบฟอร์มการลงรหัส (Coding Sheet) และในบัตรคอมพิวเตอร์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดไปประมวลและวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติทางสังคมศาสตร์ (SPSS) ที่สถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม ด้วยวิธีการทางสถิติต่าง ๆ กัน ดังนี้

ก. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชนิดกำหนดค่าตอบให้ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของประชากร (ตอนที่ ๑) และข้อมูลทั่วไปของห้องสมุด (ตอนที่ ๒) ใช้วิธีการแบบร้อยละ

ข. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบประเมินค่าของ Likert และ Osgood ได้แก่ คำถามในตอนที่ ๓ ทั้งหมด (ยกเว้นข้อ ๘) วิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าตอบแต่ละข้อ แล้วนำมาเปรียบเทียบหาความแตกต่างด้วยการทดสอบค่าที (t-test) ในการเปรียบเทียบทัศนคติของบรรณารักษ์จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน และทดสอบด้วยค่าเอฟ (F-test) สำหรับเปรียบเทียบทัศนคติของบรรณารักษ์ จำแนกตามประชากร ๔ กลุ่ม (แบ่งตามสภาพของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในห้องสมุด) และประเภทงานที่รับผิดชอบ ซึ่งหากรายการใดมีความแตกต่างกัน จะทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe) โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

สำหรับคำถามในข้อ ๘ เป็นการจิกอันคัมความสำคัญของอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานห้องสมุด ใช้วิธีนับจำนวนความถี่ในการจิกอันคัมอุปสรรคดังกล่าว

ค. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบปลายเปิด ได้แก่ คำถามในตอนที่ ๔ ผู้วิจัยทำการสรุปและจัดกลุ่มความคิดเห็นเพิ่มเติมที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถาม เป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในห้องสมุดมหาวิทยาลัย และกลุ่มที่สอง เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพบรรณารักษ์ จากนั้นผู้วิจัยให้ความถี่และนับจำนวนความถี่ตามจำนวนแบบสอบถามที่ตอบในส่วนนี้ และด้วยวิธีการหาค่าร้อยละ

จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของความเรียงและตาราง ซึ่งแปล
ค่าเฉลี่ยของข้อมูล ดังนี้

	<u>Likert</u>		<u>Osgood</u>	
๑.๐๐ - ๑.๕๕	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	/	มากที่สุด	คำที่มีความหมาย ในทาง <u>ลบ</u>
๑.๖๐ - ๒.๕๕	ไม่เห็นด้วย	/	มาก	
๒.๖๐ - ๓.๕๕	เฉย ๆ (ปานกลาง)	/	ปานกลาง	
๓.๖๐ - ๔.๕๕	เห็นด้วย	/	มาก	คำที่มีความหมาย ในทาง <u>บวก</u>
๔.๖๐ - ๕.๐๐	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	/	มากที่สุด	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย